

POST PÅ FARAOS TID

av Lars Erik Gewalli

Sfinxen med Cheops pyramid i bakgrunden.

Egypten har existerat som ett rike i 5000 år. Uppbyggnaden av denna högkultur kunde bara göras med en infrastruktur baserad på exakta beräkningar och detaljerad samhällsplanering. Det är härifrån som den grekiska och romerska kulturen hämtade inspiration. Och det har funnits olika former av postgång. Här får du bland annat läsa utdrag ur några brev skickade till farao, vilka kan kallas rena "tiggARBREV"!

Under mer eller mindre 3 000 år utvecklades administration, vetenskap, konst och arkitektur i Egypten på ett sätt som inte upphör att förvåna oss flera tusen år efteråt. Man har till exempel efterlämnat mängder av imponerande byggnadsverk som det i dag skulle kräva mycket avancerad teknik för att återskapa.

En förutsättning för detta var i alla fall att man på något sätt kunde bevara information och meddela sig skriftligt. Hieroglyferna utvecklades också under detta det Gamla riket.

Regelbundet informations-

utbyte över större avstånd – alltså brevväxling – har vi dock bara fragmentariska rester av från denna de stora pyramidernas tid. Farao Djoser lär till exempel ha sänt meddelanden med hjälp av brevduvor som ett led i sin säkerhetstjänst.

Annorlunda var det under det Nya riket tusen år senare. Den egyptiska intressesfären var nu mycket större. För att hålla ihop landet krävdes en struktur för att skicka order, mottaga meddelanden och annan informationsutväxling från när och fjärran.

Farao som närmast betrak-

tades som gud, var naturligtvis den som alla viktiga meddelanden cirkulerade omkring. Skrivkonsten var nu så utvecklad att farao kunde etablera ett nätverk av informationkanaler. Han kunde därmed skicka meddelanden till sina representanter inom och utom landet. Men även till och från ledare i andra länder skickades post.

Ett verkligt "brevfynd"!

Under vissa tider skickades meddelandena med kilskrift i lertavlor vilka sändes med kurer. Vi känner till detta från

Babylonien, men en del från Egypten finns också bevarat.

Ett mycket intressant fynd gjordes 1887 då man fann 350 lertavlor i el Amarna i mellersta Egypten. De flesta av dem finns nu bevarade i europeiska museer. De är skrivna med ett dåtida diplomatiskt språk, Akkadian.

De flesta breven är daterade till tiden då Amenhotep III (1402–1364 f.Kr) och Akhenaten (Amenhotep IV, 1350–1334 f.Kr) regerade. De beskriver en livlig korrespondens mellan den egyptiska administrationen och dess representanter i Kanan (Palestina) och Amurru (västra Syrien), och de internationella relationerna mellan Egypten och stormakterna runt nuvarande Irak: Babylonien, Mitanni och Assyrien, men också mindre länder som Arzawa (västra Turkiet).

Egypten – det rika landet

Det framgår av "breven" att kungarna i stormakterna skrev till faraonerna som jämlikar (broder) och gifte sig också gärna med släktingar till farao. Faraonerna såg däremot aldrig de utländska kungarna som jämbördiga, och de utländska prinsarna kunde inte gifta sig med någon egyptisk kunglighet.

Egypten på faraos tid.

Att Egypten var det rika landet framgår också av den mångfald av önskemål om "biståndshjälp" som framfördes. Det rörde sig oftast om att man ville ha guld.

Nedan följer utdrag ur några av breven. Det första är från Kadashman Enlil I i Babylon till farao Amenothep III i Egypten:

Hur är det möjligt att efter

att jag skriftligen anhållit om din dotters hand – o dyre broder, att du svarat mig i ett sådant språk, bara för att meddela mig att du inte kan hemfalla åt min begäran enbart därför att en dotter till en egyptisk kung inte sedan urminnes tider tillåtit ett sådant äktenskap? Varför gör du detta mot mig?

forts sid 16.

Kameleorna trängs vid de faraoniska monumenten.

Hieroglyferna är svåra att tyda.

Varför har du inte skickat guld tidigare? Om jag klarar av mina förpliktelser utan hjälp av ditt guld kommer jag inte att be om något guld. Även om du då skulle skicka mig 3 000 talenter guld vill jag inte ha dem. Jag skulle returnera dem och du kommer inte att få min dotter.

"Skicka mycket guld!"

Ett brev från Burnaburiash, kung av Karduniash till Akhenaten:

Så säger Burnaburiash, kung av Karduniash, din broder: Jag mår bra. Må välfärden råda över dig, ditt hem, dina kvinnor, dina barn, ditt land, dina herremän, dina hästar och dina vagnar.

När min fader och din fader handlade i god vänskap, skickade de varandra vackra gåvor, och inget blev avvisat. Nu har min broder endast sänt mig två krukor guld (ca 1 kilo). Men detta är väldigt lite: därför, skicka så mycket som din fader gjorde! Och om du har bara lite, skicka hälften av vad din fader skickade! Varför har du bara skickat två krukor guld? Mitt arbete är omfattande och jag har förpliktelser: Skicka mycket guld! Och du, vadhelst du behöver från mitt land, skriv och det kommer att sändas till dig.

Ett brev från Ashur-Uballit: Till Napkhororia, Store Konung av Egypten, min broder, så talar Ashur-Uballit, Assyriens Konung, din broder: må välgång råda över dig, ditt hus och ditt land! Jag blev glad att se ditt sändebud här. Det är sant. Jag har skickat en vacker kunglig vagn med två hästar, en odekorerad vagn och ett vackert stensigill som gåva till dig.

Om den store konungen sägs: Du har guld som gräs. Jag har börjat bygga ett nytt palats och jag vill ha det färdigt snart. Skicka mig så mycket guld som behövs för dess inredning och annat. När min fader, Ashurnadin-ahe, beordrade sina kurirer till Egypten, fick de tjugo guldtalenter med sig tillbaka. Och när kungen av Khanigalbat skickade sina kurirer till din fader i Egypten, skickade de tjugo guldtalenter till honom. Men till mig har du bara sänt lite guld och det är inte tillräckligt, trots att min kurir åkt fram och tillbaka flera gånger. Om det är din mening att vår vänskap skall fortsätta, skicka mera guld! Och du kan skicka folk hit för att få vadhelst du behöver härifrån!

Våra länder ligger långt ifrån varandra, varför våra kurirer måste färdas klokt. De två som attackerade och anhöll dina sändebud var Sutu (noma-

forts från sid 15.

Du är kung. Du kan göra som du vill. Om du ville låta mig äkta din dotter, vem skulle kunna motsäga dig? Har du inte själv föreslagit närmare relationer mellan oss när du skrev om giftermål? Varför har du min broder inte sänt mig en hustru? Jag har själv döttrar och jag skulle inte motsätta mig något till gengäld.

Ja, guldet jag skrev till dig om, skicka det nu under sommaren – rikligt med guld – så mycket du vill. Då kan jag uppfylla mina åtaganden och du skall få min dotter till hustru.

forts sid 18.

Egypten – översikt över den faraoniska tiden

Dynasti	Cirka-tidpunkter	Epok	Huvudort	Händelser/personer
	3000 f.Kr			Riket formas; spår av hieroglyfer
1–3	2950–2575 f.Kr	De första dynastierna	Memfis	Gravarna blir större och börjar byggas som pyramider (Djosers trappstegspyramid i Sakkara)
4–8	2575–2270 f.Kr	Gamla riket	Giza	De stora pyramiderna byggs (Cheops, Chefren och Mykerinos)
11–13	2040–1675 f.Kr	Mellersta riket	Memfis	Konst och litteratur blomstrar; De första beläggen för existensen av ett kurirpostväsen
18–20	1575–1087 f.Kr	Nya riket	Thebe/el Amarna	Expansion till Mellanöstern och Nubien; Gravar i Konungarnas dal; Hatschepsuts tempel; Neferiti; Thutankhamun; Ramses II; Brevet i el Amarna
	305 f.Kr – 395 e.Kr	Den grekiska tiden/ Den romerska tiden	Alexandria	Alexander den store; Ptolemaios; Rosettastenen; Cleopatra; "Cursus Publicus"

Sfinxen och de stora pyramiderna i Giza hör till de mest kända minnesmärkena i Egypten och har avbildats ofta. Det här är ett av de första märkena med det motivet (5 m, 1888)

Cleopatra med Isis' huvudbonad. Avbildning från templet i Dendera. Påtryck på arabiska: "Kungadömet Egypten 15 mars 1922" (1922)

En skulptur som föreställer farao Mykerinos i mitten och gudinnan Hathor till vänster och en lokal gudinna till höger (5+5 m, 1947)

Farao Ramses tempel (15+15 m 1947)

Philaetempel nära Assuan i södra Egypten härstammar från den allra sista faraoniska tiden (10 m, 1961)

Drottning Nefertiti (30+30 m 1947)

Tutankhamuns guldmask (50+50 m, 1947)

Arbetare, motiv från en ristning (10 m, 1967)

Faraoniska matematiker (20 m, 1969)

Egyptiska arbetare, motiv från en ristning i drottning Tees grav i Sakkara (20 m, 1974)

Philaetempel räddades bland annat genom bidrag från UNESCO när Assuandammen byggdes (55 m, 1974)

Farao Djosers trappstegspyramid (med ingången i förgrunden) i Sakkara (185 m, 1978)

Staty som avbildar den egyptiska solguden Horus i form av en falk (10 m, 1983)

Faraonisk byst (5 m) och den välkända Sfinxen (15 m, 1993)

Kvinnobyst i serien Historiska minnesmärken (£E1, 1993)

Gudinnan Silakht från en staty i Tutankhamuns grav (10 p, 1997)

Pyramiderna i Giza.

forts från sid 16.

diska semiter). Jag skall sända mitt folk för att fånga Sutuan-griparna om det så skall kosta mig livet. De skall inte få uppehålla mitt sändebud.

Långa inledningar

Ibland överträffade brevskrivarna varandra i högaktning. Detta är bara början till ett brev från Tushratta till Akhenaten:

Till Napkhuria, kung av Egypten, min broder, min svärson som älskar mig och som jag älskar; så talar Tushratta, kung av Mitanni, din svärson som älskar dig, din broder. Jag mår

bra. Hoppas att det också går dig väl. Dina hästar, Tiye din moder, Egyptens första dam, Tadu-Heba, min dotter och din hustru, dina övriga hustrur, dina söner, dina adelsmän, dina vagnar, dina hästar, dina soldater, ditt land och allt som tillhör dig, må de alla åtnjuta den bästa av hälsa.

Papyrus – en revolution för brevskrivandet

Lertavlor var aningen besvärliga att skriva på och framför allt att transportera. De var tunga och kunde gå sönder. Längs Nilens stränder växte ett halvgräs, papyrus. Det användes både som grönsak och för att tillverka rep, mattor och andra hushållsattiraljer. Till och med båtar byggdes av papyrus.

Det stora behovet av skriftliga meddelanden gjorde att papyrus också introducerades som material att skriva på. Tillverkningen av detta började alltså i Egypten, något man länge hade monopol på. Naturligtvis bidrog användandet av papyrus också till att brevskrivandet kunde öka, postsändningarna kunde göras säkrare och transporttiderna kunde reduceras.

Egen post för härskaren

Även om papyrus hade använts

Det är strängt förbjudet att klättra upp på pyramiderna.

länge dröjde det till den Ptolemaioska tiden (århundradena strax före Kristi födelse) innan postservicen blev mera omfattande. Den var indelad i expresspost avsedd för härskaren, och i en vanlig post för andra.

Postlinjer inrättades i nord-sydlig riktning längs Nilen och i öst-västlig riktning. Mellan huvudstaden Alexandria och oasen Fayoum tog det till exempel fyra dagar för en kurir.

Under romartiden introducerades det från Europa kända systemet "Cursus Publicus", där ridande kurirer kunde byta häst vid olika stationer.

Flygpost med brevdovor

Vi vet inte precis hur omfattande postservicen var, men man räknar med att kanske 10% av befolkningen åtminstone kunde skriva sitt namn under denna tid. Det skall jämföras med att säkert mindre än en procent kunde skriva under tiden för Nya riket.

Den arabiska invasionen på 600-talet förändrade i grunden det egyptiska samhället. Ett mera permanent postväsen, "al-Baryd", inrättades och Kairo blev utgångspunkt för postruterna.

Till sist kan också nämnas att man redan på 1100-talet hade en regelbunden flygpost med brevdovor ända från Babylonien i öster till Nubien i söder. □

